

Ohje: Tehtävät liittyvät oheiseen aineistoon. **Valitse viidestä tehtävästä kolme.** Tehtävät arvostellaan pistein 0–6. Vastausta kirjoittaessasi voit lähteä siitä, että lukija tuntee aineiston. Vastauksen sopiva pituus on 1–2 sivua. Aloita jokainen vastaus uudelta sivulta. **Anna kullekin vastaustekstillesi otsikko.** Merkitse otsikon eteen myös tehtävän numero. Vastausten tulee olla selvästi ja siististi kirjoitettuja, mutta niitä ei tarvitse kirjoittaa puhtaaksi kuulakynällä tai musteella.

Tehtävät

1. Päättelä Lars Sundin romaanin alun perusteella, miksi Otto Näs pakenee vanhainkodista.
2. Analysoi, millainen on romaanikatkelman kertoja.
3. Kirjoita romaanin alussa kuvatus tapahtumasta uutinen Siklaxin paikallislehteen. Uutisen tulee olla määrämittainen, 200–250 sanaa. (Merkitse sanamäärä uutistekstisi perään.)
4. Uutisoinnin ihanteena pidetään puolueettomuutta. Pohdi, miten tavoite toteutuu STT:n uutisessa (Turun Sanomat 2.5.2006).
5. Toimittaja Sami Soininen ja pilapiirtäjä Karlsson ottavat kumpikin omalla tavallaan kantaa VR:n makasiinien tapahtumiin. Millaisen käsityksen lukija saa niistä? Ota analyysissäsi huomioon sekä teksti että kuvat.

Aineisto

Lars Sund: Puodinpitäjän poika (katkelma romaanin alusta)	2–5
Poliisi epäilee 17:ää nuorta rähinöistä makasiineilla Helsingissä, STT:n uutinen.....	6
Sami Soininen: ”Me vain pidettiin hauskaa”, uutisreportaasi.....	7
Karlsson: pilapiirros.....	8

Huom.! Tekstien kieliasu on alkuperäisen julkaisun mukainen.

ENSIMMÄINEN PÄIVÄ

Lauantai, 13. kesäkuuta 1992

Alkunäytös: Airo

Vähän ennen kuolemaansa äidinisäni selvisi vanhainkodin uuden väritelevisiosta rikki airoilla.

Hän haavoitti yhtä ihmistä, säikäytti muut suunniltaan ja aiheutti tulipalon. Sitten hän lähti pakoon.

Tästä syntyi tietenkin skandaali, joka jätti ruman tahran hänen jälkimaineeseensa ja murskasi äitini toiveet juhlallisista ja arvokkaista hautajaisista Siklaxin kirkossa, johon kokoontuisivat suremaan suku täysilukuisena sekä liiketuttavat, politiikan ja hallinnon väkeä, muutama äidinisän vanha lentäjäystävä ja kenties itse liikenneministerikin – eteläpohjalainen ja äitini hyvä ystävä. Äitini on mestarillinen hautajaisjärjestelyjen ohjaaja; hänelle on täydellisesti valjennut, ettei sellaisia seremonioita toimeenpanna vainajien vaan elävien tähden. Hän oli jo salaa alkanut valmistella äidinisäni maahanpaniaisia. Nyt hän sai tyytyä toimitukseen kaikessa hiljaisuudessa ja vain aivan lähimpien läsnäollessa. Mutta vaikka hautajaiset olivat hiljaiset, sitä vilkkaammin jauhoi huhumylly. Sillä äidinisäni Otto Näs halusi päättää elämänsä suureen tyyliin – pakomatalla ja poliisin etsimänä.

Hän ei suinkaan ollut ensimmäistä kertaa etsintäkuulutettuna.

Äitini yritti sysätä tapahtumat seniiliyden tiliin. Olihan Otto sentään 94 vuotta vanha, ja vaikkei hänessä ennen tuota viimeistä skandaalia ollut ilmennyt minkäänlaisia merkkejä sielunvoimien horjumisesta, on tunnettu tosiasia, että dementiasairaudet voivat joskus edetä pelottavan nopeasti – muistakaapa miten kävi presidentti Kekkonen! Totuus kuitenkin on, etteivät Oton hyökkäys vanhainkodin televisiosta kimppeeseen ja pako olleet mitään kalkkeutumisen ilmentymiä vaan huolellisesti suunniteltuja tekoja. Hän oli tarkoin valinnut ajankohdan, ja pakoreitti oli valmisteltu. Harkitsevasti hän oli jopa pannut kumisaappaat jalkaan eliminoidakseen mahdollisen sähköiskun vaaran. Näin perusteellisesti valmistautuvan ihmisen mieltä eivät seniiliys ja suonten tukkeutuminen varmasti ole hämärtäneet.

Otto kävi televisiosta kimppeeseen eräänä lämpimänä, kauniina lauantai-iltana kesäkuun alussa. Hän oli asunut runsaan vuoden Vaasassa, Setterbergin säätiön yksityisessä vanhainkodissa, jota jo vanhastaan on kansan suussa kutsuttu Porvarikodiksi, mikä kertookin melkein kaiken sen asukkaista; äitini oli taivutellut Oton muuttamaan sinne sen jälkeen kun tällä oli todettu eturauhassyöpä. Kasvainta ei pidetty erityisen pahanlaatuisena, ja lääkäri sanoi suoraan, että Otto mitä todennäköisimmin ehtisi kuolla johonkin muuhun kuin syöpään, mutta tästä olosuhteisiin katsoen reilusta ennusteesta huolimatta Otto masentui syvästi ja suostui yllättävän säyseästi muuttamaan Porvarikotiin. Hän tuntui viihtyvän hyvin huoneessaan, jonka ikkunasta näkyi kaistale Kaupunginselkää sekä Hovioikeudenpuiston puita.

Hiukan kello kymmenen jälkeen tuona onnettomana lauantai-iltana hiljaisuus ja rauha vallitsi vanhainkodin iäkkäässä talossa Hietasaarenkadun varrella: pitkät, hämärät käytävät, joihin lattiavaha ja Klorin olivat jättäneet happamen tuoksunsa, olivat autiot, ja useimmat asukkaat olivat jo vetäytyneet yöpuulle.

Televisiohuoneeseen oli kuitenkin kokoontunut pieni joukko pirteimpiä vanhuksia sekä rouva Finne, joka oli tänä pyhänä yöpäivystysvuorossa; hän oli leiponut täytekakun ja koristanut sen kitsastelematta paksulla kermavaahdolla ja kesän ensimmäisillä mansikoilla. Rouva Finnen täytekakku oli kokoontumisen yksi syy; toinen – ja tärkeämpi – oli se, että Ruotsin televisio lähetti uuden jakson Dallas-sarjaa.

Täsmälleen viittä vaille kymmenen kumpusi Dallasin tunnusmusiikki television stereokaiuttamista, ja rouva Finne, toinen silmä isossa kuvaruudussa, kumartui kahvipöydän yli, huohti tyytyväisenä ja upotti kakkulapion täytekakun pehmeään sisukseen. Hänen takanaan liukui televisiohuoneen ovi äänettömästi auki. Ovenpielten kehyksessä seisoivat Otto Näs liikkumattomana kuin vartiomies vahtikojussaan. Hän piteli vinottain rintansa edessä airoa kuin hilparia ikään. Airo oli maalattu vihreäksi ja sen raudoitettu lapa oli tummanpunainen. Otto oli pukeutunut harmaaseen nailoniseen lentäjänhaalariin, jossa oli lukemattomia vetoketjulla varustettuja taskuja; haalari roikkui hiukan löysänä hänen yllään, sillä hän oli laihtunut. Kaulaansa hän oli sitonut valkoisen silkkihuivin ja vetänyt päähänsä ruskean nahkapäähineen, mallia, jota lentäjät käyttivät siiheen aikaan kun lentokoneet vielä kävivät mäntämoottoreilla ja niissä oli avoin ohjaamo ja kaksi tasoa. Ray-Ban-aurinkolasit täydensivät Oton varustuksen.

Ruudussa näkyi nyt Ewingin perheen kotitalon, Southfork Ranchin, olohuone sarjassa Dallas. J.R., tarinan kieroileva keskushahmo, astui sisään, meni baaritiskille ja kaatoi itselleen viskiä lasiin. Sohvalle istui hänen kaunis mutta onneton ja alkoholisoitunut vaimonsa Sue Ellen juomassa cocktaileja Pamin ja anoppinsa, valkoihuksisen Miss Ellenin kanssa. Todellisuudessa televisioruudun edessä rouva Finne jakoi parhaillaan isoja kakunpaloja aseteille. Otto perääntyi äänettömästi käytävään. Hän laski airoa kunnes se oli lantion korkeudella, lattian suuntaisena, lapa tanassa suoraan eteenpäin.

– Kosketukseen! Otto karjahti ja lähti juoksemaan.

Pitkin askelin hän rynnisti kohti televisiota. Korkeasta iästään huolimatta hän liikkui hämmästyttävän vetreästi. Televisioruudussa Sue Ellen kirkaisi kimeästi. J.R., joka seisoivat selin baarin ääressä, käännähti ympäri. Hänen silmänsä laajenivat kauhusta ja viskilasi putosi hänen kädestään. Hän heittäytyi sohvallaan suojalleen samalla hetkellä kun aironlapa iskeytyi valtavalla voimalla televisioruutuun.

Sue Ellenin kauhistuneet, kauniit kasvot särkyivät pirstaleiksi. Televisio hoippui taaksepäin jalustallaan kuin kovan iskun saanut nyrkkeilijä. Raudoitettu aironlapa särki ruudun suojalasin. Kuvaputki luhistui korviahuumaavasti paukahtaen. Televisio sylki kiukkuisia sinisiä kipinöitä takalistostaan ja romahti lattialle.

Otto nauroivat ääneen, kääntyi airoineen ympäri ja lakaisi kahvipöydän puhtaaksi. Kuppeja ja lautasia sinkoili joka suuntaan, täytekakku hypähti ilmaan ja päättyi Emil Öistin, Oton huonenaapurin, syliin. Rouva Finne perääntyi kirkuen, kun aironlapa viuhahti hänen otsansa ohi vain muutaman sentin päästä.

Kirkuna äityi moniääniseksi. Otto hoilotti kuin hilpeä hambon tanssija. Television kaiuttimet räätelivät. Toosasta syöksähti liekkejä jotka tarttuivat läheiseen verhoon, kiitivät vikkelästi kuin sisiliskot päärmättä ylös, levisivät yli kankaan. Pistävä harmaa savu täytti huoneen.

Otto potkaisi kahvipöydän nurin.

Silloin palohälyttimen ulvonta leikkasi kimakan viillon savusta paksuun ilmaan.

Minä kuulen palohälyttimen ujelluksen Porvarikodin ulkopuolelle, missä odottelen vuokratussa autossani.

Sydämeni sätkyttelee rinnassa kuin vastapyydetty siika veneen pohjalla, minä tarraan kylkeeni ja ajattelen hetken isääni – hänen sydämensä petti niin kuin isänisäni sydän ennen häntä. Olen varma että minunkin kirouksenani on suvun heikko sydän ja että infarkti tulee olemaan minun loppuni.

Jos piittäisin omasta terveydestäni, minun ei olisi pitänyt ryhtyä siihen mihin juuri nyt olen ryhtymässä.

Minä, Carl-Johan Holm, Otto Näsin tyttärenpoika, tulen esiintymään tämän tarinan kertojana – totuudellisena valehtelijana ja valheellisena totuudentorvena, palturin puhujana ja luikurin laskijana, kertomusten sepittäjänä ja nykyajan kronikoiden keksijänä (siitä en tiedä paljoakaan), menneiden aikojen asiaintilojen ja olojen kuvaajana (niistä en tiedä senkään vertaa) sekä ihmisten unelmien, fantasioitten, toiveitten, odotusten ja aavistusten tutkijana (niistä en tiedä juuri mitään) ... Toisin sanoen: Kaikki tietävä kertoja minun pitäisi olla, täysin objektiivinen, seistä taka-alalla juonen langat käsissäni.

Kun tänä hetkenä kuulen palohälyttimen, olen kaikkea muuta kuin tapahtumien yläpuolella. Päinvastoin, olen mitä suurimmassa määrin niissä mukana. Se mitä nyt tapahtuu ei ole minusta lähtöisin. Se on Oton tekosia, ja minun, kertojan, on vain toteltava.

Otto on käskenyt minun olla auton kanssa valmiina kello kymmenestä lähtien Porvarikodin takaisella palokujalla. Ensin hän yritti taivutella minut varastamaan pakoauton, mutta minä kieltäydyin ehdottomasti, sillä hänen takiaan en aio ottaa niskoilleni autovarkaussyytettä. Sen sijaan vuokrasin viikoksi pienen Volkswagen Golfin Aviksesta Vaasan lentokentältä. Tämä Golf on omenanpunainen ja persoonaton pieni auto, miellyttävä ja helppo ajaa, sisällä on tuo vuokra-autoille tyypillinen muovimainen haju. Maksoin omalla Visa-kortillani, mikä oli ehkä tyhmästi tehty, sillä nythän on mahdollista jäljittää auto minuun. Toisaalta se saattaa hyvin olla juuri sitä mitä haluankin: jos jotakuta huvittaa, hän saa jäljet joita seurata taaksepäin.

Palokuja on tyhjä ja autio juuri kuten olin suunnitellutkin. Nyt on lauantai-ilta Vaasassa. Kaikki oikeat vaasalaiset ovat paenneet kesämökeilleen saaristoon, sillä tässä rannikkokaupungissa ei tyydytä siihen veteen, joka on tarjolla kaupungin rajojen sisäpuolella, vaan halutaan mahdollisimman kauas ulos. Nuoret ovat vallanneet keskustan. He oleilevat Kauppatorin ja Revellin keskuksen tienoilla, mekastavat, ryyppäävät, lääppivät, pissaavat porttikonkeihin ja oksentelevat taikka juovat olutta Rantapaviljongin terassilla tai Oliver's Innissä tai ajavat autoillaan Vaasanpuistikkoa ja Hovioikeudenpuistikkoa kierroksen toisensa jälkeen. Keskikaupungin suunnalta kuuluu yksittäisiä huutoja, ja kumea stereojumputus kaikuu, kun joku eksynyt auto ajaa ohi Hietasaarenkadulla. Vaikka on niin myöhä on edelleen valoisaa, aurinko ei ole vielä laskenut. Odottaessani olen kuunnellut uutisia autoradiosta: Bosniassa serbijohtaja Radovan Karadžić on esittänyt aselepoehdotuksen. Maailman johtajat ovat kokoontuneet ympäristökonferenssiin Rio de Janeiroon, USA:n presidentin George Bushin odotetaan vastustavan hiilidioksidipäästöjen rajoittamishdotusta. Ruotsalainen kansanpuolue pitää puoluekokousta;

huhutaan että puolue aikoiisi ensi talvena valita kansanedustajansa Elisabeth Rehnin presidenttiehdokkaakseen, jos tämä itse niin haluaa.

Samalla hetkellä kun kuuluttaja alkaa lukea sää tiedotusta Otto tulee.

Porvarikodin takaovi lennähtää auki. Otto juoksee ulos. Hänen kasvonsa punoittavat aivan kuin hän olisi matkan varrella ennättänyt varastaa hiukan hohdetta isoilta kuparikahvipannuilta, jotka koristavat vanhainkodin ruokasalin hyllyä. Otto kantaa airoa olan korkeudella kuin keihästään kohottava voitokas zulusoturi. Minä suljen radion, käynnistän Golfin moottorin ja avaan matkustajanoven. Mutta Otto ei nousekaan autoon vaan alkaa keinotella airoa sisään.

– Mitä helvettiä sinä sillä airolla? minä panen vastaan.

– Älä nyt viitti räjähtää vaan auta mua että saadaan tämä sisälle! Otto karjuu.

Vastaväitteille ei liikene aikaa. Joku voi huomata meidät minä hetkenä hyvänsä. Saksalaiset autonrakentajat Wolfsburgissa eivät ole ikinä ajatelleetkaan että Golfia käytettäisiin airojen kuljettamiseen, mutta taiten hivutteleamalla onnistumme saamaan airon istuinten väliin. Lapa nojaa kojelautaan, ja joka kerta kun lasken käteni vaihteelle lyön sen aironlapaan; jo kauan ennen kuin pääsemme Siklaxiin olen lopen kyllästynyt tuohon halvatun airoon.

Olemme nimittäin menossa Siklaxiin. Sopimuksemme on tämä: Otto haluaa viimeisen kerran nähdä kotiseutunsa ja minä kускаan hänet sinne. Matkalla kerromme toisillemme menneestä. Minä olen luvannut yrittää rekonstruoida mitä tapahtui Siklaxissa sen vuosikymmenen aikana, jonka Otto oli poissa Suomesta; vastalahjaksi hän kertoo minulle hiukan Amerikan-vuosistaan 1930-luvulla ja siitä, miten hän tuli ruvenneeksi lentämään. Tähän Otto suostui hyvin vastahakoisesti ja vasta sitten kun olin nimenomaisesti asettanut sen apuni ehdoksi. Otto ei ole koskaan ollut erityisen innokas puhumaan omista asioistaan ja afääreistään. Hän on aina halunnut sulkeutua itseensä. Itse asiassa tiedän hyvin vähän äidinisästäni; tunnen hänet vain pinnallisesti.

Lopulta Otto ja airo on lastattu autoon ja me pääsemme matkaan. Aikaa on kulunut vain muutama minuutti, mutta minusta se tuntui ikuisuudelta. Kukaan ei näytä huomanneen meitä. Otto kuvaa pääkohdittain hyökkäyksensä televisiohuoneeseen ja pelko saa minut voimaan pahoin. Eikö hän olisi voinut olla varovaisempi! minä valitan. Oliko aivan välttämätöntä poistua niin dramaattisella tavalla? Otto vain nauraa hykertää tyytyväisenä. Kääntyessämme Rantakadulle kuulen keskustasta paloautojen sireenien ulvonnan ja luskutuksen. Vastustan haluani painaa kaasun pohjaan.

Lars Sund, *Puodinpitäjän poika* (1998)
Suom. Kaarina Sonck

Vappuyön levottomuuksien jäljet roihusivat vielä vappupäivänä VR:n makasiineilla Helsingissä.

Poliisi epäilee 17:ää nuorta rähinöistä makasiineilla Helsingissä

Helsinki (STT)

Poliisi epäilee ainakin 17:ää nuorta Helsingissä VR:n makasiineilla rähinöintiin liittyvistä rikoksista.

Useita poliiseja loukkaantui sunnuntain ja maanantain välisenä yönä lievästi, kun nuorisoujoukko sytytti tulipaloja makasiinien pihalla ja häiritsi niiden sammuttamista.

Poliisi otti tapahtumapaikalta kiinni nuoria, joista pidätettynä oli vapunpäivänä alkuillasta kaikkiaan yhdeksän. Heitä on rikosylikomisario **Kari Tolvasen** mukaan syytä epäillä virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta ja törkeän tuhotyön yrityksestä henkilöstä riippuen.

Neljä nuorta päästettiin maanantaina vapaaksi. Poliisi ei ollut vielä illalla päättänyt, pidätetäänkö neljä muuta nuorta. Tolvasen mukaan rikoksiin syyllistyneitä voi olla paljon enemmän kuin 17.

Poliisi aloitti maanantaina esitutkinnan vappuyön rähinöinnistä.

– Olemme tehneet kuulusteluja ja teknistä tutkintaa tapahtumapaikalla.

Poliisi löysi tapahtumapaikalta noin kymmenkunta käyttämätöntä polttopulloa.

Kun palokunta yritti sammuttaa roihuavaa irtaimistoa yhdeltätoista sunnuntai-iltana, nuoret kävivät letkujen kimppuun. Paikalle saapui mellakapoliisi turvaamaan

sammutustyötä. Poliisia heitettiin kivillä ja muilla tavaroilla.

Tuli roihusi useita tunteja

Tuli roihusi makasiinien pihalla pitkälle aamuyöhön asti. Palokunta sammutti palon neljän aikaan, kun liekit alkoivat lähestyä rakennuksia.

Lisäksi alueella oli räjähdysvaara, sillä tuleen oli heitetty kaasupulloja. Tuli ehti alustavien tietojen mukaan vaurioittaa makasiineja myös sisältä. Myös viranomaisten kalusto vahingoittui.

Makasiineilla oli poliisin mukaan enimmillään 150–200 nuorta.

Väkijoukko poistui paikalta vapaaehtoisesti, kun palokunta ryhtyi sammuttamaan paloa. Alue oli pitkään eristettynä.

Poliisi pitää tapahtumia Surmen olosuhteissa poikkeuksellisenä.

Poliisin mukaan nuoret yrittivät vallata makasiineja. Rakennukset ovat olleet tyhjillään ja odottavat purkamista.

Nuorisoujoukon motiivina on poliisin mukaan ollut globalisaation ja kaupallisuuden vastustaminen.

Kyse on osittain samasta nuorisoujoukosta, joka heitteli sunnuntaina mielenosoituksessa pulloja ja rikkoi kauppojen ikkunoita.

Turun Sanomat 2.5.2006

Makasiineilla roihunnut vappukokko innoitti juhlijat muun muassa kokon ympärijuoksuun.

”Me vain pidettiin hauskaa”

Sami Soininen
HELSINGIN SANOMAT

► ”Me vain pidettiin hauskaa ja lämmiteltiin nuotiolla”, kertoo makasiineilla vapun vastaisena yönä ollut 17-vuotias nuorimies. Hän ei halua nimeään lehteen.

Hänen mielestään viestimet ovat antaneet tapahtumista liian negatiivisen kuvan. ”Siinä oli jotkut bailut ja siellä soitettiin musiikkia. Kävin siellä itsekkin tanssimassa.”

Mies saapui makasiineille kahden jälkeen yöllä ja poistui paikalta ennen pahimpia yhteenottoja. Tuona aikana hän ei nähnyt merkkejä siitä, että rakennuksia olisi yritetty sytyttää palamaan. ”Nuotio oli siinä keskellä. En usko että tuli olisi päässyt leviämään.”

Makasiineilla oli hänen mukaansa monenlaista porukkaa. ”Ihmisiä oli ihan sikana. Punkkarin näköisiä tyyppejä, hippareita, lakkipäitä ja opis-

kelijoita. Kaikki näyttivät tulevan juttuun toistensa kanssa.”

Aikaisemmin päivällä hän oli osallistunut Prekariaatti.orgin EuroMayDay-mielenosoitusmarssiin, jonka aikana rikottiin useita ikkunoita muun muassa Etelärannassa ja Aleksanterinkadulla.

”Jotkut hajotti ikkunoita. Se on kyllä aika perseestä. Mutta siihen ei voi itse vaikuttaa, mitä muut tekevät.”

Mies kertoo, että hän ei itse kuulu Prekariaatti.orgin väkeen. ”Kaverit pyysivät mukaan. Mä olen 17, enkä oikein ymmärrä noista politiikkajutuista mitään.”

Prekariaatti.orgin edustaja **Eetu Viren** sanoo, että makasiinien tilaisuus ei ”suoranaisesti” liittynyt mielenosoitukseen. ”Osa porukasta meni sinne viettämään bileitä. Muutama henkilö ryhtyi sytyttämään kokkoja.”

Virenin mukaan kokkoja yritettiin hillitä. ”Jotkut yrittivät

estää kokon sytyttämistä kolmannen kerran, koska se houkutteli turhaan poliisia paikalle. Siinä ei kuitenkaan onnistuttu.”

Viren kertoo poistuneensa paikalta kahden ja kolmen välillä. Silloin palokunta oli käynyt kaksi kertaa sammuttamassa tulen.

Viren pitää palokunnan toiminnan häiritsemistä ”aika älyttömänä”.

”Voin kuitenkin jossain mielessä ymmärtää, että osa ihmisistä provosoitui mellakkapoliisin tulosta ja toiminnasta, joka oli hirveän suunnittelematonta. Ne eivät oikein tienneet, mitä tulivat sinne tekemään.”

Virenin mukaan poliisit eivät kertoneet, että heidän tarkoituksenaan oli vain turvata tulipalon sammuttaminen.

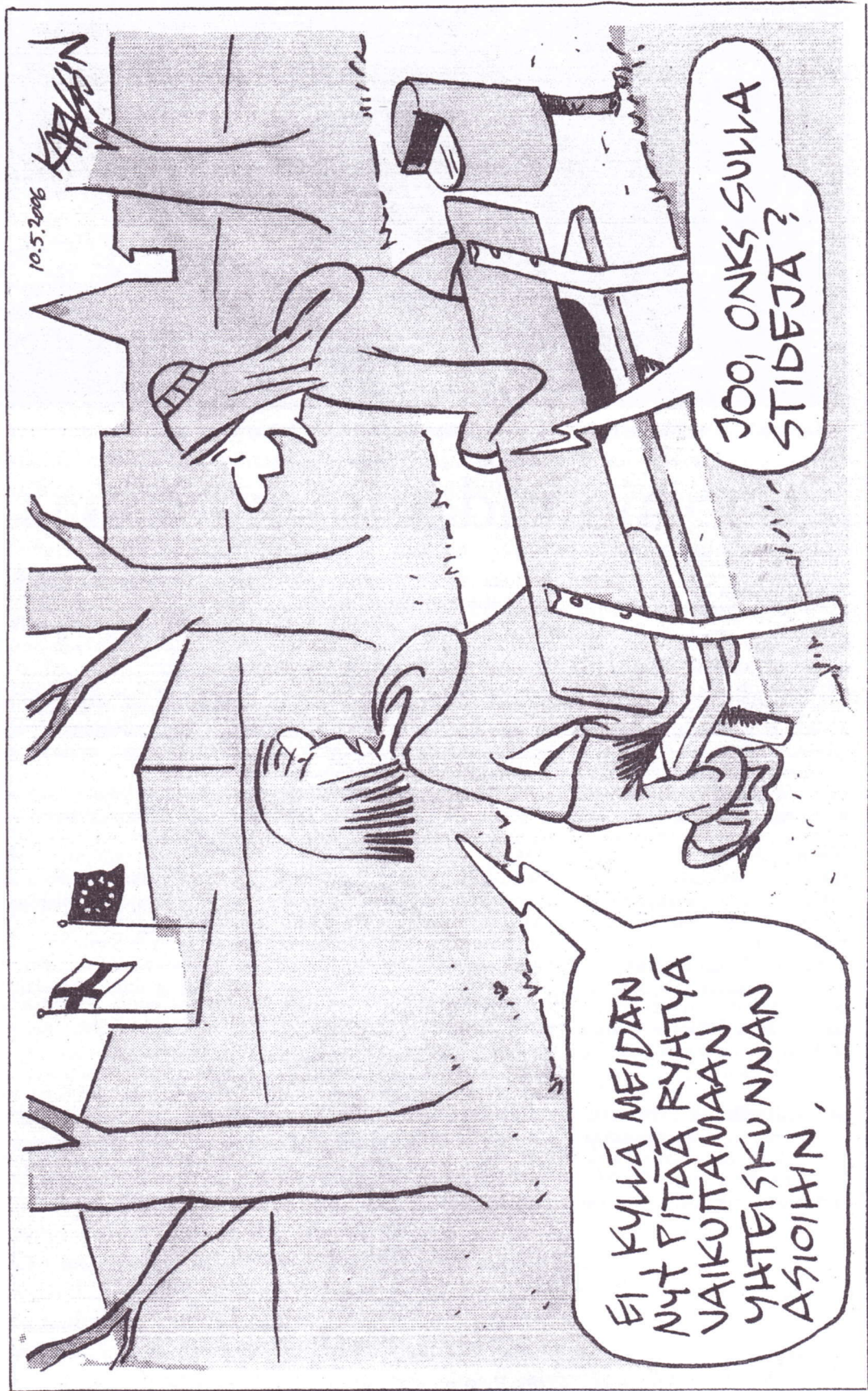
Viren kiistää tietävänsä mitään makasiineilta löydetystä polttopulloista.

”En ymmärrä mistä ne ovat sinne voineet tulla, jos niitä on sieltä löydetty.”

Helsingin Sanomat 3.5.2006

KARLSSON

henrik.karlsson@sanoma.fi

Helsingin Sanomat 10.5.2006